

**Список використаних джерел**

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 215 с.
2. Заяць О. В. Психолого-педагогічні основи розвитку логічного мислення дітей молодшого шкільного віку на уроках математики / О. В. Заяць // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – № 48. – С. 64 – 69.
3. Коротка філософська енциклопедія. – М.: «Видавнича група «Прогрес» - «Енциклопедія», 1994. – С. 281.
4. Кравчук О. Психолого-педагогічні проблеми впровадження інновацій у шкільну практику в 20-роки ХХ ст. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруюва. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – № 8 (62). –С. 43 – 54.
5. Лернер И. Я. Развитие мышления учащихся в процессе обучения истории / И. Я. Лернер – М. : Просвещение, 1982. – 191 с.
6. Максименко С. Д. Загальна психологія. Видання 3-є, перероблене та доповнене. Навчальний посібник / С. Д. Максименко, В. О. Соловієнко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 272 с.
7. Подгорецкая Н. А. Изучение приемов логического мышления у взрослых. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – 150 с.
8. Поспелов Н. Н., Поспелов И. Н. Формирование мыслительных операций у старшеклассников. – М.: Педагогика, 1989. – 152 с.
9. Прошкін В. В. Геометричні задачі на побудову як дієвий інструментарій формування навичок ХХІ століття / В. В. Прошкін // Освітнологічний дискурс, 2017. – № 3-4 (18-19) – С. 122 – 136.
10. Психологическая диагностика (учебное пособие) / Под ред. Гуревича К. М., Борисовой Е. М. – М.: УРАО, 1997. – 420 с.
11. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога в образовании. – М.: Эйдос, 1995. – 113 с.
12. Терно С. О. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії / С. О. Терно : [посібник для вчителя]. — Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2012. — 70 с
13. Тихомирова Л. Ф. Развитие логического мышления детей / Л. Ф. Тихомирова, А. В. Басов. – Ярославль : ТОВ Академія розвитку, 1996. – 240 с.
14. Триллин Б. Навички ХХІ століття. Навчання для життя у наш час [Електронний ресурс] / Б. Триллин, Ч. Фейдл : перекл. з англ. С. Христофорової. – Режим доступу : <http://edu.rucamp.org 'posts/14425029>.
15. Тягло О. В. Критичне мислення – сучасна освітня інновація / О. В. Тягло // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Спецвипуск. – Х., 2002. – С. 29-35
16. Філософський енциклопедичний словник. – М., 1983. – С. 391.
17. Халперн Д. Психология критического мышления / Д. Халперн – 4-е Международное издание. – С.-Пб. : Питер, 2000. – 512 с.
18. Jiangyue Gu. Preparing students with 21st century skills: integrating scientific knowledge, skills and epistemic beliefs in middle school science curricula / Jiangyue Gu, Brian R. // Emerging technologies for STEAM education. – Режим доступу: [https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-02573-5\\_3](https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-02573-5_3).
19. Paul Richard W. Critical Thinking: What Every Person Needs to Survive in a Rapidly Changing World / Paul Richard W. // Rohnert Park, CA: Center for Critical Thinking and Moral Critique, Sonoma State Univ. – 1990. – 575 p.

УДК 811.161.1(075)

DOI: 10.31652/2412-1142-2019-54-125-131

**І. В. Полянська, А. Л. Хрипунова, С. М. Чернявська, О. В. Шокуров, Харків, Україна**  
**I. V. Polyanska, A. L. Khripunova, S. M. Chernyavska, A. V. Shokurov, Kharkiv, Ukraine**  
**e-mail: irapolwuhu@gmail.com**

**СТВОРЕННЯ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ БАЗИ В АСПЕКТІ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ КОНЦЕПЦІЇ КОМУНІКАТИВНО-ІНТЕНЦІЙНОЇ МОДЕЛІ**

**Анотація.** У статті йдеться про кореляцію, тобто відповідність інноваційної педагогічної технології – комунікативно-інтенційної моделі (КІМ) як нової біозбалансованої освіти (НБЕО) – та її методологічної бази. Автори статті розробляють, досліджують та впроваджують КІМ як НБЕО протягом останніх декількох років на кафедрі української, російської мов та прикладної лінгвістики Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». З'ясовано вживання термінологічного словосполучення «Методологічна база» в межах КІМ як НБЕО. Ця стаття та надрукування новітнього комплексу з трьох методичних та одного навчального посібника розв'язують суперечку між концептуально інноваційним проектом КІМ як НБЕО та неактуальною методологічною базою (а саме: укладання навчальних посібників і підручників, розроблення навчально-методичного забезпечення дисциплін), що й досі створюються за принципами пануючої кризової адміністративної традиційної лівопівкульної освіти (ТЛО). Стаття містить дві

схеми, які наочно й чітко відбивають основний механізм створення новітньої методологічної бази моделі. Автори статті обґрунтовують концептуальні принципи створення методологічної бази КІМ як НБЕО; з'ясовують їх втілення та безпосередній зв'язок із основними параметрами моделі. Докладно проаналізовано шість основних параметрів КІМ, а саме: нетривіальні підходи в розв'язанні проблем; тотальну інтеграційну концепцію; комунікативність як екзистенційну категорію; інтенційність як категорію, яка з'єднує мислення та мовлення; усвідомленість як базову категорію, що з'єднує всі параметри в єдину цілісну модель; розроблений основоположний метод творчого реагування, що виявляється як мета та як засіб в навчальному процесі. А також визначено, які принципи створення нової методологічної бази надає кожний з параметрів. Наведено приклади втілення цих принципів з надрукованих методичних та навчальних посібників.

**Ключові слова:** комунікативно-інтенційна модель, нова біобалансована освіта, метод творчого реагування, інтеграційна концепція, інтенційність, методологічна база, комунікативність як екзистенційна категорія, усвідомленість.

#### CREATION OF METHODOLOGICAL FRAMEWORK IN TERMS OF INTEGRATION CONCEPT OF COMMUNICATIVE AND INTENTION MODEL AS NEW BIO-BALANCED EVOLUTIONARY EDUCATION

**Annotation.** The article deals with the correlation, i.e. the correspondence of the innovative pedagogical technology – a communicative and intention model (CIM) as a new bio-balanced education (NBBE) – and its methodological framework. The authors of the article has been developing, researching and implementing CIM and NBBE at the chair of the Ukrainian and Russians Languages and Applied Linguistics of National Polytechnic University “Kharkiv Polytechnic Institute” for several years. The usage of the “Methodological framework” term word combination in the frames of CIM and NBBE is elucidated. This article and the edition of three guidelines and a students’ book reveal discrepancy between a conceptually innovative project of CIM and NBBE and an outdated methodological framework (namely compilation of students’ books and guidelines, the development of educational and methodical support) which are still accomplished following the principles of dominant crisis administrative traditional left-hemisphere education (TLE). The article presents two schemes which clearly demonstrate the main mechanism of the creation of the new model of the methodological framework. The authors substantiate the conceptual principles of the creation of the CIM and NBBE methodological frameworks, inquire into their implementation and links with essential parameters of the model. Six main parameters are analyzed in detail: non-trivial approaches to the solution of the problem; total integration concept; communication as an existential category; intensity as a category which links thinking and conversation; perception as a basic category which links all the parameters in a unique integral model; developed cornerstone method of creative response which acts as the purpose and means of the educational process. Also, it is determined what principles are provided by each of the parameters for creating the new methodological framework. Some examples of the implementation on these principles which were published in the guidelines and the students’ book are given.

**Key words:** communicative and intention model, new bio-balanced education, method of creative response, integration concept, intensity, methodological framework, communication as an existential category, perception.

#### Think Different

(Думай по-іншому (англ.))

Steve Jobs

Решить проблему невозможно на том же уровне мышления, на котором она возникла

А. Эйнштейн

Образование – это не информация, а трансформация... Образование означает вынуть что-то из глубины человека,... привести его существо в проявленную форму... – сделать его активным, динамичным... Традиции надо понимать, но не надо им следовать

Ошо.

Відомо, що ми функціонуємо в інформаційно-комунікативному суспільстві (ІКС) техногенної цивілізації, яка має філософську інтерпретацію як постмодерністська картина світу. Серед характерологічних її ознак за важливіші вчені вважають наявність численних «ризиків, що вони постійно зростають» [3], інформаційну інтоксикацію. Небезпечним наслідком цих ознак стає втрачання спільнотою цілісного світогляду, втрата сприйняття світу та самих себе в ньому усвідомлено, розуміючи тенденції розвитку сучасності. Спостерігаємо загублення в інтерпретаціях духовної центрованості та втрату здатності студентів і викладачів протистояти маніпулюванню їхньою свідомістю.

Враховуючи циклічні зміни у розвитку планети Земля, зміни резонансу Шумана, також важливим є формування можливого необхідного позитивного впливу кожної особистості завдяки еволюційним змінам її індивідуальних параметрів на створення колективної космічної свідомості. На нашу думку, комунікативно-інтенційна модель (KIM) викладання лінгвістичних дисциплін як нова біобалансована еволюційна освіта (НБЕО), яку ми розвиваємо, досліджуємо та впроваджуємо протягом декількох років на кафедрі української, російської мов та прикладної лінгвістики НТУ «ХПІ», не тільки нівелює негативний вплив кризової традиційної лівопівкульної освіти (ТЛО) на стан здоров'я всіх суб'єктів навчального процесу, що було обґрунтовано та доведено у наших попередніх публікаціях [7; 8]. Вважаємо, що KIM як НБЕО також активно сприяє формуванню та розвитку усіх необхідних задля виживання в умовах ІКС якостей, що про них було викладено вище [9; 10].

**Постановка проблеми.** KIM як НБЕО є концептуально інноваційною технологією, оскільки, як було доведено в попередніх публікаціях [11], вона виходить за межі кризової поширеної ТЛО, створює новий освітнянський простір та її можна інтерпретувати як один з можливих варіантів подолання негативних наслідків впливу ТЛО на стан здоров'я студентів і викладачів. Однак методологічна база KIM як НБЕО дотепер залишалася традиційною, характерною задля пануючої системи навчання, хоча під час досліджень та впровадження моделі ми активно розробляли та використовували специфічні прийоми та систематизували, апробували матеріали задля занять. Вочевидь необхідно було розв'язати таку суперечку, коли застосована методологічна база не відповідає параметрам і моделетвірним принципам KIM як НБЕО. Саме в цьому й полягала проблема даної статті.

**Аналіз попередніх досліджень.** Проблеми створення та розроблення методологічної бази викладання лінгвістичних дисциплін, а саме підручників як її найважливішого складника активно та докладно досліджували такі відомі вчені, як Костомаров В. Г., Митрофанова О. Д., Арутюнов А. Р., Вятютнев М. Н., Ізаренков Д. І., Зімня І. А., Пассов В. І., Бім І. Л. та інші. А. Суригін відзначав багатоплановість як провідний принцип створення підручників нерідної мови. М. Каган розвивав особистісно-орієнтований підхід до складання підручників. Також можна відзначити дослідження мовлення як провідника інформації відомого мовознавця Жинкіна Н. І. під час створення методологічної бази підручників з іноземної мови.

Здійснюючи моніторинг останніх публікацій щодо підготовки різноманітних методичних матеріалів, ми звернули увагу на цікаву статтю А. В. Іванчук, М. М. Гунько, Д. М. Довгалюк [4], у якій цілісність світогляду студентської молоді пропонують встановлювати та розвивати за допомогою структурування навчальних матеріалів з технічних дисциплін. Однак цей підхід також можна вважати за традиційний, що не виходить за межі ТЛО. Нашу увагу привернула так само стаття М. А. Волосюк, О. М. Проценко «Комунікативно-орієнтований підручник з математики для іноземних студентів закладів вищої освіти» [1]. В ньому втілюється комунікативний принцип, що є конче актуальним зараз, однак також і стандартний дискретний предметно-орієнтований підхід, який є поширеним у пануючій досі кризовій ТЛО. Цікаво, що у деяких публікаціях в умовах ІКС декларується, що головною проблемою навчального процесу залишається «дать студентам необходимые базовые данные по всем предметам...» [6]. Про формування креативного конструктивного системного мислення, на жаль, взагалі не йдеться.

**Мета статті** полягає в тому, щоб обґрунтувати концептуальні принципи створення методологічної бази KIM як НБЕО; показати їх втілення та безпосередній зв'язок із основними параметрами моделі. Надати схеми різних проєкцій цього процесу, що в цілому сприятиме розв'язанню суперечки між інновацією моделі та застарілою методологічною базою, що вона існувала до надрукування комплексу трьох методичних [13; 14; 17] та навчального підручника, створених в аспекті інтеграційної концепції KIM як НБЕО [15].

**Виклад основного матеріалу.** Абсолютно закономірним та зрозумілим є те, що інноваційна педагогічна технологія KIM як НБЕО (про це було зауважено вище) потребує нового термінологічного тезаурусу та відомі терміни, звичайно, в межах новітньої освіти набуватимуть іншого значення, глобально поширюючись та тотальне поглиблюючись. Так само сталося з термінологічним словосполученням «Методологічна база», який ми обрали за основний на позначення розроблених та впроваджуваних під час дослідження методів, прийомів, створеного різноманітного інструментарію, методичних та навчальних підручників. На нашу думку, цей термін певною мірою відбиває концептуальну новину KIM як НБЕО.

Розгляньмо докладніше, як основні моделетвірні концептуальні параметри ми втілили в головні принципи відбору текстів, матеріалів, складання та інтегрування новітнього інструментарію, методів та підходів до викладання лекцій, інтерактивних, нетрадиційних прийомів та інформаційних технологій (в тому числі мульті-медіа технологій) під час створення комплексної методологічної бази, що вона абсолютно корелює з новітньою освітою.

На рисункові 1 ми бачимо схему «Лінійна проєкція концептуальних параметрів KIM як НБЕО на методологічну базу моделі», а на рисунку 2 – «Втілення концептуальних параметрів KIM як НБЕО у методологічну базу моделі». Як відомо з попередніх публікацій, важливим параметром моделі є нетривіальні підходи до рішення будь-яких проблем. Тут ми маємо згадати висловлення відомого всесвітнього вченого Альберта Ейнштейна: «Не можна розв'язати проблему на тому ж самому рівні мислення, на якому вона виникла». Звичайно, ми ніколи не зможемо трансформувати кризову пануючу ТЛО, залишаючись в її межах, не змінивши системно її концептуальної

ідеї, а лише впроваджуючи окремі, навіть і досить цікаві вправи, завдання та форми роботи. Необхідно принципово трансформувати мислення, тобто концептуальну інтерпретацію, парадигму освіти. Саме тому слоганом нашої моделі ми обрали разом зі студентами висловлення Стіва Джобса «Думай по-іншому!», адже ця метафора яскраво й точно відбиває інноваційний напрямок досліджень. Цей принцип нетривіальних підходів ми втілили в три параметри методологічної бази. 1. Ми використовуємо мотивувальну поліваріантну репрезентацію матеріалу за допомогою розробленої специфічної системи різноманітних запитань. Причому у нас перегорнуті акценти: запитання пропонуємо студентам не після лекції, а до та під час викладання інформації.

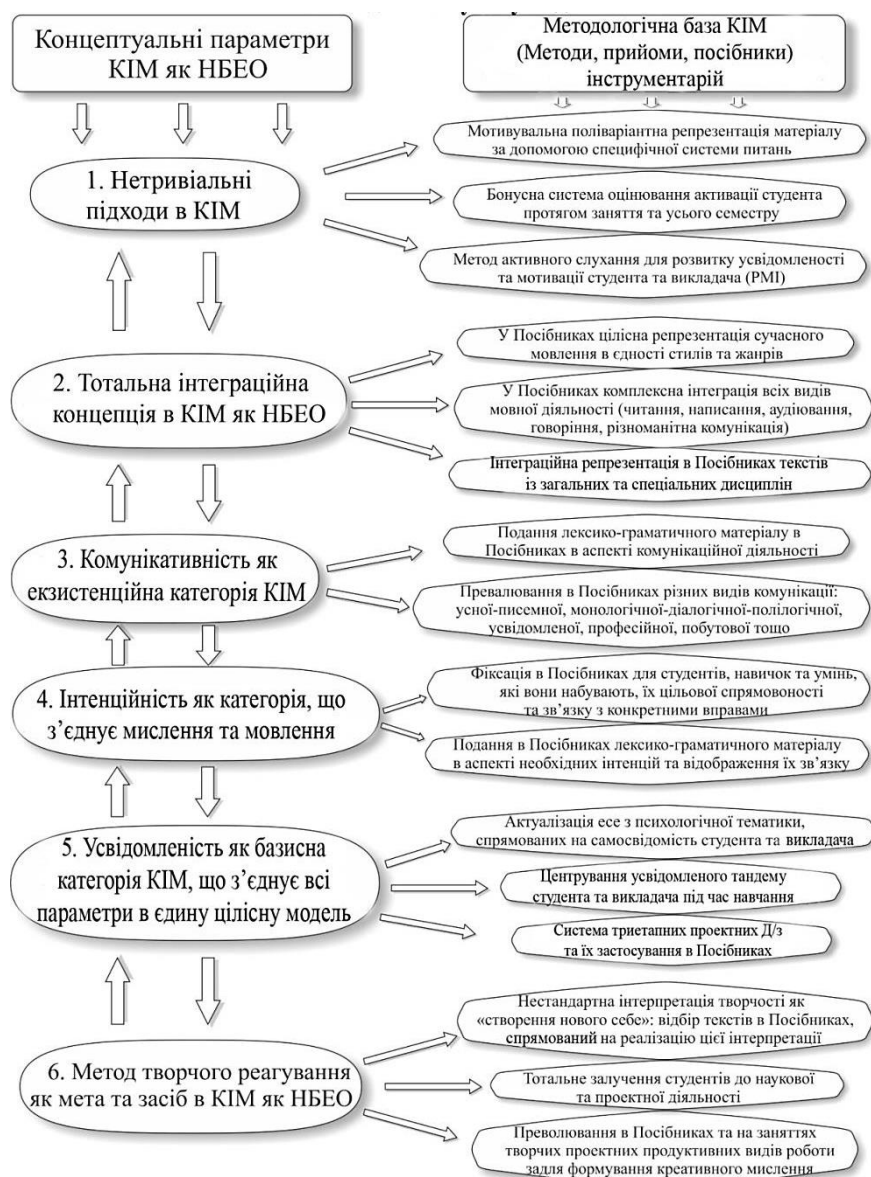


Рис. 1. Лінійна проекція концептуальних параметрів КІМ як НБЕО на методологічну базу моделі

Це базується на доведених дослідженнях Едварда де Боно про те, що постійне надання готових апріорних знань притупляє, а не розвиває функціонування мозку. Можна запропонувати такі запитання, що вони активують і стимулюють діяльність студента під час заняття. 1) Пізнавальні запитання (або перевіряльні) на відтворення, розуміння, та усвідомлення інформації; 2) мотиваційні (або стимуляційні) запитання; 3) провокаційні запитання; 4) проектні (відкриті) запитання; 5) риторичні запитання; 6) логічні запитання; 7) образні (інтуїтивні) запитання; 8) причинні запитання; 9) запитання на нетривіальне мислення. 2. Задля мотивування студентів та викладачів надаємо вимоги до складання української мови за рейтингом. Окрім традиційних вимог – відвідування занять 90%, наявності повного конспекту лекцій, своєчасного виконання домашнього завдання (Д/З) та модульного контролю (МК), – найважливішим пунктом є визначення рівня активування студентів протягом заняття та семестру в цілому. Задля цього використовуємо бонусну накопичувальну дворівневу американську систему. Перший рівень

– активувальний, тобто перевірка, в якому стані знаходиться свідомість студента. Якщо студент усвідомлений і активований, постійно напоготові під час заняття і відповів не менш п'яти разів на поставлені запитання, – він отримує наприкінці заняття бонус (великий плюс). Другий рівень – визначення якості засвоєння матеріалу, здатності створювати цікаві проекти, бути продуктивним, креативним – оцінку виставляємо після доповіді, репрезентації проектних Д/З, навчальних есе тощо. Кінцева рейтингова оцінка впливає з урахування результатів обох рівнів. 3. Задля розвитку усвідомленості та мотивації студентів і викладачів ми використовуємо метод активного слухання, який передбачає вміння оцінювати доповідача (та будь-які явища) за системою PMI, розробленою Е. де Боно, що вона полягає в здатності визначати плюси (Р), мінуси (М) та цікаві ідеї (І). Це розширює свідомість, сприяє формуванню навички не тільки критичного мислення (як в ТЛО), а й позитивного конструктивного проектного мислення.

Другий важливий параметр КІМ як НБЕО – це тотальна інтеграційна концепція, яку втілено в певних принципах створення методичних та навчальних підручників. Сучасна мова репрезентована тут як єдине цілісне багатовимірне поліфункціональне багаторівневе явище, що відображає реальний мовленнєвий простір. Цього досягаємо завдяки подання, наприклад, текстів з наукового стилю з трьома підстилями, а також різноманітних жанрів (навчальні, наукові, популярні статті, діалоги та полілоги, інтерв'ю тощо) та різних галузей загальних дисциплін, що їх вивчають студенти всіх спеціальностей, а саме: з філософії, екології, психології, культурології, економіки тощо. Систематизація інтегрованих текстів задля читання та обговорення є багаторівневою: жанрово-стильова, міжпредметна, а також у межах наукового стилю (та підстилів) тексти розташовано за кластерним принципом (тобто за близькою тематично-сюжетною спрямованістю, наприклад, кластер Self-made). Такий принцип надає змогу сприяти формуванню у студентів нелінійного мислення, що є актуальною проблемою в умовах інформаційно-комунікативного простору.

Необхідно також зауважити, що відбір текстів різних жанрів є дворівневим щодо їх спрямованості, а саме: подано не тільки тексти, які відображають зовнішній світ, його актуальні проблеми та досягнення. Також збалансовано репрезентовані тексти, що спрямовані на відбиття внутрішнього світу людини, її самопізнання та самоусвідомленості. Це необхідно задля реалізації суперідеї КІМ як НБЕО – максимального сприяння розвитку індивідуальних внутрішніх здібностей всіх суб'єктів навчального процесу. Також тексти подано двома мовами, враховуючи змінення у навчальних програмах. Такий принцип використаний з метою подолання психологічного та лінгвістичного бар'єрів сприйняття іноземними студентами українських текстів та активування мовної здогадки та інтуїції.



Рис. 2. Втілення концептуальних параметрів КІМ як НБЕО у методологічну базу моделі

Третій суттєвий параметр КІМ як НБЕО – це комунікативність, що виявляється в моделі як екзистенційна категорія. Цей параметр втілюється у принципі подання в посібниках лексико-граматичного матеріалу в аспекті комунікаційної діяльності. Також у підручниках превалюють вправи та завдання на формування навичок спілкування у різних ситуаціях з різноманітної тематики. Причому пропонуються усі види комунікації: усної-писемної, монологічної-діалогічної-полілогічної, усвідомленої, професійної, побутової тощо. Репрезентовані трансформаційні вправи, що передбачають розвиток уміння будь-який текст представити як різні види комунікації.

Наступний важливий параметр КІМ як НБЕО – це інтенційність як категорія, що з'єднує в єдине ціле мислення та мовлення. Задля втілення цього параметру ми фіксуємо в підручниках та посібниках навички та уміння, які набувають студенти, їх цільову спрямованість та зв'язок з конкретними вправами, що вони сприяють формуванню цих умінь та навичок. Ми також подаємо лексико-граматичний матеріал в аспекті необхідних інтенцій та відображаємо їх зв'язок.

Найважливіший параметр нашої моделі – це усвідомленість як базова категорія, що з'єднує всі параметри в єдину цілісну модель. Ми втілюємо цей основоположний параметр за допомогою, по-перше, центрування усвідомленого тандему студента та викладача під час навчального процесу на відміну від ТЛО, в якій стандартно в центрі знаходяться знання. По-друге, ми актуалізуємо есе з психологічної тематики, спрямовані на формування самосвідомості студента та викладача. Наприкінці кластерів у посібниках подаються заключні завдання, а саме: ми пропонуємо студентам написати есе, тема якого пов'язана з темою кластеру, також розробити проєкт на певну тему, який містить візуалізацію (колекцію кращих проєктів студентів розташовано на сайті кафедри) [16]. По-третє, використовуємо розроблену систему триетапних проєктних Д/З, які сприяють формуванню творчого мислення. Оскільки КІМ як НБЕО базується на вченні всесвітньо відомого доктора медицини та філософії Едварда де Боно [2], ми застосовуємо нетривіальне тлумачення творчого мислення як здатності студента та викладача змінювати концепції та сприйняття, виконуючи проєктні Д/З. Інтерпретація поняття «проєкт» у межах КІМ також є нестандартною. Вона означає: використовуючи надану інформацію з певної тематики, створити концептуально новий артефакт, якого не існувало раніше, нетривіально репрезентуючи його. Концептуальна ідея проєкту знаходиться на перетині вербального раціознання та знайденого нового візуального образу.

Останній параметр моделі – це розроблений метод творчого реагування, який є основоположною категорією, оскільки одночасно виявляється і метою, і засобом в межах КІМ як НБЕО. Він втілюється, по-перше, в нестандартній інтерпретації творчості як «створення нового себе» [12]: відбір текстів у посібниках, тем есе спрямований на реалізацію цієї інтерпретації. Наприклад, «Як допомагають новітні дослідження в галузі мозку та свідомості покращити моє мислення, мовлення та життя», «Яку теорію сутності та функціонування мови я обираю та чому?», «Які я маю досягнення в житті за останній рік (поза межами університету)?» тощо. По-друге, ми намагаємося тотально залучити студентів до наукової (участь у конференціях, написання тез і статей) та проєктної діяльності, надаючи змогу спробувати свої здатності та сили не тільки найкращим учням, як це звичайно відбувається в ТЛО. Теми проєктних Д/З відображені у посібниках, наприклад «Структура національної мови», «Основні категорії термінознавства» тощо. Тобто на заняттях, у навчальних посібниках превалюють творчі продуктивні види роботи, спрямовані на формування та розвиток креативного конструктивного мислення.

**Висновки.** Отже, докладно проаналізувавши взаємозв'язані моделетвірні параметри КІМ як НБЕО, ми визначили принципи їх реалізації та втілення в основоположних напрямках створення методологічної бази моделі. Ці теоретичні положення було реалізовано в новому надрукованому комплексі навчальних та методичних посібників [13; 14; 15; 17], які ми пильно проаналізували у форматі даної статті. Наразі ми впроваджуємо у межах КІМ як НБЕО виконання студентами так званих реальних проєктів, що вони використовуватиметься під час викладання лінгвістичних дисциплін, але цей експеримент залишається поза межами формату цієї статті.

Оскільки основною характерологічною ознакою КІМ як НБЕО є її відкритість та здатність інтегрувати в себе найкращі новітні сучасні педагогічні технології, гнучкість та відносна універсальність, перспективами досліджень ми вважаємо подальше розроблення системи прийомів та інструментарію реалізації моделі. Також інтегрування в модель новітніх педагогічних технологій розвитку свідомості, зокрема Трансерфінга. Адапування та інтегрування КІМ як НБЕО у методику викладання української мови як іноземної задля початківців.

#### Список використаних джерел:

1. Волосюк М. А. Комунікативно-орієнтований підручник з математики для іноземних студентів закладів вищої освіти / М. А. Волосюк, О. М. Проценко // Збірн. Наук. Статей за матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти» 10 жовтня 2019 р. – Харків, ХНАДУ, 2019. – С. 391-394.
2. Де Боно Едвард Искусство думать: Латеральное мышление как способ решения сложных задач = Lateral Thinking An Introduction. – М.: Альпина Паблишер, 2015. – 172 с.
3. Луман Н. Общество как социальная система [пер. с нем. А. Антоновский] – М.: Издательство «Логос», 2004. – 232 с.
4. Иванчук А. В. Навчальний матеріал про кристаліти металів і сплавів як засіб формування елементів технічного світогляду майбутніх учителів технологій / А. В. Иванчук, М. М. Гунько, Д. М. Довгалюк // Зб. Наук.праць Сучасні інформаційні

технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Вип. 49. – Київ-Вінниця, 2017. – С. 107-111.

5. Ошо Азбука осознанности = «ABC of Enlightenment» [пер. с англ. Е. В. Мистюковой и др.] – ИГ «Весь», 2013. – 560 с.

6. Подшивалова К. Методика и практика интегрированного обучения математике и информатике с использованием Microsoft Excel для студентов-иностранцев подготовительного факультета / К. Подшивалова, С. Солонская // Новый коллегіум - № 1 (79) 20015, - Харків- ПФ «Колегіум», 2015. – С. 48-52.

7. Полянська І. В. Комунікативно-інтенційна модель у контенті нової біобалансованої еволюційної освіти (розміркування щодо полеміки з колегами-філологами) / І. В. Полянська, С. М. Чернявська, І. А. Сладких // Зб. Наук. праць Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Вип. 49. – Київ-Вінниця, 2017. – С. 154-157.

8. Полянська І. В. Комунікативно-інтенційна модель (KIM) як нова біобалансована еволюційна освіта (НБЕО) в аспекті концептуальної трансформації проблемного навчання / І. В. Полянська, С. М. Чернявська, І. А. Сладких, В. Ф. Шевченко, С. М. Шевченко, М. П. Заверюченко, О. Є. Немерцова // Středoevropský věstník pro vědu a výzkum. 2019. № 3 (55) Central European Journal for Science and Research. Praha: Publishing house Education and Science, 2019. – Р. 58-63.

9. Полянська І. В. Нетривіальна інтерпретація інноваційності в комунікативно-інтенційній моделі (KIM) як новій біобалансованій еволюційній освіті (НБЕО) / І. В. Полянська, С. М. Чернявська // Збірн. Наук. Статей за матеріалами XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти» 10 жовтня 2019 р. – Харків, ХНАДУ, 2019. – С. 244-249.

10. Полянская И. В. Осознанность как базисная категория коммуникативно-интенциональной модели (KIM) преподавания языка // И. В. Полянская, В. Ф. Шевченко, Г. Д. Павлова // Новый коллегіум - № 1 (79) 20015, - Харків – ПФ «Колегіум», 2015. – С. 33-37.

11. Полянская И. В. Коммуникативно-интенциональная модель преподавания языков как инновационный проект современного образования / И. В. Полянская, В. Ф. Шевченко., И. А. Сладких // Оралдың ғылым жаршысы, - Уральск, Республика Казахстан: ТОО «Уралнаучкнига», – 2014. – № 47 (126). – С. 51-56.

12. Полянская И. В. Развитие творческого реагирования в контексте коммуникативно-интенциональной модели обучения РКИ / И. В. Полянская, В. Ф. Шевченко // Материалы 7-й Международной научно-практической конференции 8-11июня 2013г. Ялта. Сборник научных работ «Русский язык в поликультурном мире» – Киев: 2014 г. – С.190 -194.

13. Полянська І. В. Метод проєктного навчання у контенті комунікативно-інтенційної моделі як нової еволюційної освіти / І. В. Полянська, С. М. Чернявська, В. Ф. Шевченко // Методичні вказівки для студентів і викладачів з дисципліни «Українська мова» – Х.: НТУ «ХПІ», 2019. – 27 с.

14. Полянська І. В. Мова професійного партнерства / І. В. Полянська, С. М. Чернявська, В. Ф. Шевченко // Методичні вказівки з дисципліни «Українська мова як іноземна» в аспекті інтеграційної концепції KIM для студентів-іноземців основних факультетів вищих навчальних закладів – Х.: НТУ «ХПІ», 2019. – 64 с.

15. Полянська І. В. Тренінг іноземних студентів щодо підготовки до тестування та модулів з дисциплін «Українська мова як іноземна» та «Мова навчання» в аспекті інтеграційної концепції комунікативно-інтенційної моделі / І. В. Полянська, С. М. Чернявська // Навчальний посібник – Х.: НТУ «ХПІ», 2019. – 161 с.

16. Сайт кафедри української, російської мов та прикладної лінгвістики НТУ «ХПІ» [web.kpi.kharkov.ua/lingvo/ru/](http://web.kpi.kharkov.ua/lingvo/ru/)

17. Шевченко В. Ф. Художнє читання і спілкування в аспекті комунікативно-інтенційної моделі навчання / В. Ф. Шевченко, І. В. Полянська, С. М. Чернявська // Методичні вказівки з дисципліни «Українська мова як іноземна» для іноземних студентів та викладачів – Х.: НТУ «ХПІ», 2019. – 23с.

УДК 371.2.378

DOI: 10.31652/2412-1142-2019-54-131-135

С. С. Пугач, Вінниця, Україна / S. S. Pugach, Vinnitsa, Ukraine  
[qwertsss262@gmail.com](mailto:qwertsss262@gmail.com)

#### ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

**Анотація.** У статті обґрунтовується потреба у постійному підвищенні рівня професійної компетентності працівників у процесі трудової діяльності. Тому економічно розвинені країни переходять на новий рівень розвитку, який визначається як «суспільство знань». Розвиток суспільства знань, на відміну від інформаційного суспільства, яке базується на сучасних технологіях, передбачає вдосконалення системи навчання та навчання протягом життя.

Аналіз міжнародного досвіду показує, що проблема систематичного підвищення рівня професійної компетентності та загальнокультурного рівня особистості є важливою та актуальною, оскільки існує соціальне замовлення на працівників нового типу, які володіють систематичним, нестандартним і стратегічним мисленням. Проаналізовано результати опитування експертів-економістів машинобудівного